

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

**Неперервна професійна підготовка
фахівців в умовах формування
спільного європейського освітнього
простору:**

монографія

за ред. С. П. Архипової, О. П. Лещинського

Черкаси– 2020

УДК 378.046-022.332:378.014.25

H53

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(протокол № 5 від 13 лютого 2020 року)*

Рецензенти:

Л. Є. Кюс – доктор педагогічних наук, професор;
О. І. Шапран – доктор педагогічних наук, професор;
С.С. Данилюк – доктор педагогічних наук, професор.

Неперервна професійна підготовка фахівців в умовах формування спільного європейського освітнього простору: монографія / за редакцією С.П. Архипової, О.П. Лещинського. Черкаси : ЧНУ, 2020. 335 с.

У монографії розкрито теоретичні та прикладні проблеми неперервної професійної підготовки фахівців у контексті формування спільного європейського освітнього простору: підготовка фахівців соціономічних спеціальностей до супервізійної діяльності; підготовка фахівця соціальної роботи у сфері дозвіллевої діяльності; підготовка майбутніх викладачів до проектування дидактичних систем; формування дослідницької компетентності фахівців технічних спеціальностей; формування конкурентоспроможності сучасних фахівців в умовах диверсифікації освіти; інноваційні процеси розвитку університетської освіти; досвід та сучасні тенденції розвитку підготовки фахівців в європейських країнах; професійна медиаосвіта педагогів провідних країн Європи тощо.

Для викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів, науковців.

УДК 378.046-022.332:378.014.25

H53

ISBN 978-966-353-473-2

© Авторські тексти, 2020

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

**Lifelong professional training of
specialists in the conditions of formation
of the common European educational
space:**

Monograph

Eds. S. Arkhypova, O. Leshchinsky

Cherkasy – 2020

УДК 378.046-022.332:378.014.25

H53

Recommended for publication by the decision of the Academic senate of the Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy (Record №5 of 13 February, 2020)

Reviewers:

L. E. Klos - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
O. I. Shapran - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
S. S. Danyliuk - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.

Lifelong professional training of specialists in the conditions of formation of the common European educational space: / ed. S. Arkhypova, O. Leshchinsky Cherkasy: Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy 2020. 335 p.

The monograph reveals the theoretical and applied issues of lifelong professional training of specialists in the context of the formation of a common European educational space: training of specialists in socio-economic specialties for supervisory activities; training of a social work specialist in the field of leisure activities; preparation of future lecturers for designing of didactic systems; formation of research competence of specialists in technical specialties; formation of competitiveness of modern specialists in the conditions of education diversification; innovative processes of university education development; experience and current trends in the development of training of specialists in European countries; professional media education of pedagogues of leading European countries, etc.

For lecturers of higher educational institutions, students, graduate students, scientists.

УДК 378.046-022.332:378.014.25
H53

ISBN 978-966-353-473-2

© All texts, 2020

ЗМІСТ

Передмова	9
Лещинський О. П. Модель формування індивідуального професійного профілю фахівця в умовах інтеграції у світовий освітній простір	11
Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю. Концептуальні засади підготовки викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури	43
Архипова С.П., Ставкова С.Г. Неперервна професійна підготовка майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до супервізійної діяльності.....	64
Воскобойнікова Г. Л., Кійко Т. Б., Вербовський І. В., Рудик А. В., Воскобойников С. О., Ступак Д. Є. Інноваційні аспекти розвитку університетської освіти в Україні.....	84
Конончук А. Діагностування соціального середовища як засіб формування діагностичної компетентності соціальних працівників у процесі професійної підготовки.....	114
Спіцина А. Економічна культура у формуванні конкурентоздатності сучасних фахівців в умовах диверсифікації освіти	141
Смерчак Л. І. Інклюзивна складова професійної компетентності соціальних педагогів	165
Ножко І. О., Ротар В. Б. Формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей.....	177
Лещинський О.П. Ярмоленко О.Д. Розвиток підготовки соціальних і педагогічних працівників до організації дозвілєвої діяльності у країнах Європи та Північної Америки.....	189

Коломієць О.Г., Демиденко Т.М. Терапевтичні технології в системі підготовки фахівців соціальної сфери	215
Dimitrina Kamenova, Silvena Dencheva Inovative education for leaders on the working place	233
Kondrashov Oleksandr First Wave of Ukrainian Immigration to Winnipeg, Canada: Socio-economic and socio-cultural adaptation	266
Зінченко Т. Професійна підготовка соціальних працівників до роботи у сфері зайнятості населення	278
Горбенко Г.В., Фруктова Я.С. Професійна медіаосвіта педагогів провідних країн Європи: історія та сьогодення.....	296

CONTENT

Foreword.....	9
Leshchynsky O. P. Model of formation of individual professional profile of a specialist in the conditions of integration into the world educational space.....	11
Lebedyk L. V., Strelnikov V. Y. Conceptual bases of preparation of lecturers of higher school for designing of didactic systems in the conditions of a master program	43
Arkhypova S. P., Stavkova S. G. Lifelong professional training of future specialists in socionomic specialties for supervisory activities....	64
Voskoboynikova G. L., Kiyko T. B., Verbovsky I. V., Rudyk A. V., Voskoboynikov S. O., Stupak D. E. Innovative aspects of university education development in.....	84
Kononchuk A. Diagnosing the social environment as a means of forming the diagnostic competence of social workers in the process of professional training	114
Spitsyna A. Economic culture in the formation of the competitiveness of modern professionals in conditions of diversification of education	141
Smerchak L. I. Inclusive component of professional competence of social pedagogues	165
Nozhko I. O., Rotar V. B. Formation of research competence of future specialists of technical specialties	177
Leshchynsky O. P., Yarmolenko O. D. Development of training of social and pedagogical workers for the organization of leisure activities in Europe and North America.....	189
Kolomiets O. G., Demidenko T. M. Therapeutic technologies in the system of training specialists in the social sector	215
Dimitrina Kamenova, Silvena Dencheva Inovative education for leaders on the working place	233

11. <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/2500946-sluzba-zajnatosti-zaprosili-novi-servisi-iz-socialnih-poslug.html>

ГОРБЕНКО Галина Василівна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Інституту журналістики*

Київського університету імені Бориса Грінченка

ФРУКТОВА Яна Станіславівна

кандидат педагогічних наук, доцент

*доцент кафедри журналістики та нових медіа
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ПРОФЕСІЙНА МЕДІАОСВІТА ПЕДАГОГІВ ПРОВІДНИХ КРАЇН ЄВРОПИ: ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

Підвищення якості освіти сьогодні визнається теоретиками та практиками як один з головних пріоритетів державної політики в освітній сфері. При цьому експерти наголошують на необхідності переорієнтації освіти на формування необхідних для гармонійного життя особистості ключових компетенцій, тобто забезпечення зростання ступеня відповідності змісту і форм освіти соціально-економічним реаліям глобалізованого інформаційного світу, який стрімко змінюється. Вітчизняна система освіти, окрім інновацій, змушена сьогодні розробляти технології підготовки різного віку до протидії зовнішній інформаційній агресії. Саме серед першочергових напрямків оновлення змісту освіти важливу роль належить упровадженню та розвитку сучасної медіаосвіти, яка має стати частиною освітнього процесу, спрямованого на формування в суспільстві медіа-культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включення

традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа. Необхідність впровадження медіаосвіти в Україні, на думку вітчизняних експертів, визначається такими показниками соціально-економічного та політичного розвитку, як: стрімка діджиталізація національної та глобальної економіки, зокрема невиробничої сфери; європейські імперативи реформування української системи освіти; необхідність ефективно протидіяти інформаційній агресії як складової гібридної війни, що ведеться проти України. Для ефективного впровадження медіаосвіти, розробки навчальних програм та методичних матеріалів, підготовки вчителів та викладачів, необхідним, на нашу думку, є критичне переосмислення досвіду країн Європейського союзу, з яким ми плануємо будувати спільний культурно-просвітницький, соціально-економічний та політико-правовий, зокрема щодо регулювання медіа-систем, простір.

«У інформаційному суспільстві медіаосвіта молодого покоління так само важлива, як уміння читати і рахувати», – цей висновок було зроблено під час засідання профільного комітету ЮНЕСКО майже тридцять років тому, у далекому 1982. Рада Європи й уряди багатьох європейських країн були залучені до розробки медіакомпоненту як обов'язкового у стандартах освіти. Медіаосвіта розглядалась як першочерговий проект, який має спиратися на комплекс інституційних знань і розуміння того, як працюють і функціонують медіа. А отже, необхідно було визнати та нормативно закріпити гідне місце медіаосвіти у європейській школі. Саме тому, наприкінці минулого століття система освіти у багатьох країнах Європи зазнала змін. Були ратифіковані численні міжнародні документи, а їх впровадження імплементовані у нормативно-правові документи систем освіти провідних країн Європейського союзу. Нагадаємо про історичні етапи становлення медіаосвіти в Європі: 1959 рік – перша навчальна програма, автор М. МакЛюен, застосовувалась у 60-х роках XX століття у Великій Британії, Німеччині, Франції та інших

провідних країнах світу; 1973 рік – проблеми медіаосвіти розглядаються на спільному засіданні ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно, телебачення та аудіовізуальної комунікації; ЮНЕСКО 1973 року зазначає, що медіаосвіта – це частина основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію та інструмент підтримки демократії. 1982 року відповідно до положень Грюнвальдської декларації [18] виокремлюється галузь «Медіаграмотність», з огляду на вплив медіа на особистість в інформаційному суспільстві; 1990 року на Тулузькій конференції [35] уточнюються основні поняття галузі; 1999 Віденська конференція [36] – новий погляд на медіаосвіту в контексті швидкого розвитку інформаційно-комунікативних технологій; на семінарі ЮНЕСКО у Севільї 2002 року визначено необхідність забезпечення дослідження, навчання (тренінги) та колаборація між навчальними закладами, засобами масової інформації, неурядовим сектором і державними установами, консолідація та просування громадського сектору та його співпраця з медіа; 2007 року у Паризькій програмі ЮНЕСКО [34] окреслено основні положення реформування освіти, зокрема інтегрувати медіаосвіту у навчальний етап підготовки педагогів, розвивати ефективні педагогічні методи, практикувати позитивну медіаосвіту. 2008 року Європейський парламент затверджено «Резолюцію медіаграмотності у світі цифрової інформації» [13], зміст, якої можна звести до таких основних положень: медіа (як традиційні, так і нові) переважно є позитивним суспільним чинником, який, однак, вимагає від громадян володіння певними специфічними вміннями і навичками; медіаграмотність має стати базовим елементом політики у сфері споживання інформації та охоплювати всі категорії людей протягом усього життя; медіаосвіта має розглядатися як обов'язкова частина навчальної програми на кожному ступені шкільного навчання; рекомендовано внести у навчальні плани професійної підготовки вчителів обов'язкові модулі з медіаосвіти. Подальшого розвитку ці

тези отримали у Феській декларації ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності (від 17 червня 2011 року) [15] та Паризькій декларації ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності в цифрову епоху (від 28 травня 2014 року)[33]. У 2009 році почав свою діяльність Європейський медіаосвітній проект OnAir, у якому взяли участь багато європейських країн: Великобританія, Німеччина, Норвегія, Польща, Румунія та інші. У фінальному звіті Європейського медіаосвітнього проекту, зазначено, що Європа має бути в авангарді медіаграмотності, оскільки історично склалося так, що саме цей регіон світу став колыскою медійної цивілізації, центром для координації дискусій філософського, культурологічного та технічного розвитку засобів масової інформації. А отже природно, що Європа повинна узяти на себе ініціативу щодо рішення проблем розвитку медіаграмотності.

В останнє десятиліття ХХ століття у Великій Британії, Франції, Німеччині, Норвегії, Данії, Австрії та Швеції були затверджені державні стандарти медіаосвіти. Медіаосвіта впроваджується як частина шкільних програм, окремий предмет або інтегрується у предмети, що передбачають вивчення рідної мови і культури, громадських наук. Розглянемо на конкретних прикладах етапи становлення медіаосвітньої теорії та практики в провідних країнах Європи з акцентом на професійну підготовку медіапедагогів. Почнемо з країни, яка має, на думку Федорова А.В. [4], найтривалішу історію та найбільший науковий доробок – Німеччини. Історія медіаосвіти в Німеччині, почалася задовго до програмних документів ЮНЕСКО та Євросоюзу, ще у XVII столітті з ініціативи відомого педагога Яна Амоса Коменського, який вельми оптимістично поставився до нової форми комунікації - преси. Коменський Я.А. був переконаний, що газета може розвивати лінгвістичні здібності учнів, дати їм корисну інформацію щодо поточних подій і географії. В епоху Веймарської республіки (20-ті роки ХХ століття) про роль медіа у суспільстві і проблемах освіти йшли досить широкі суперечки, які велися, зокрема

3. Кракауером, Р. Арнхеймом, В. Беньяміном і Б. Брехта. У період нацизму медіа були перетворені владою в інструмент пропаганди. Документальні та художні кінострічки, радіо-програми, яскраві заголовки у пресі та фотознімки... все слугувало антигуманній ідеології панування однієї нації над іншими. У післявоєнні роки медіаосвіта в Німеччині розвивалася досить повільними темпами. Лише у 1960-х роках німецькі педагоги стали розглядати медіа не тільки як «технічні засоби навчання» або «допоміжний інструмент» до уроку, а й як предмет для окремого вивчення. В цей час сильне поширення набули ідеї французького семіотика К. Метца, його стали основою медіаосвіти в навчальних курсах Берлінського технічного та Мюнхенського університетів.

Вивчення медіакультури впроваджувалося у школи Німеччини як правило, в інтегрованому в обов'язковій дисципліні вигляді. Медіаосвіта увійшло в курси суспільних наук, географії, мистецтва та інші. У двохтисячних роках понад 70% німецьких вчителів в тій чи іншій мірі регулярно використовували елементи медіаосвіти на своїх уроках. Ця тенденція зберіглася і по сьогодні. Проте, на думку багатьох сучасних німецьких педагогів, окремі курси медіакультури повинні допомогти розвитку громадянської самосвідомості учнів, розвинути їх критичне мислення. Медіакультура вивчається в більшості німецьких університетів. Крім цього в Німеччині існує ряд спеціальних науково-дослідних інститутів, таких, як Національний інститут кіно, науки і освіти (Institute für Film und Bild in Wissenschaft: FWU). Він публікує спеціальні видання і випускає навчальні посібники для шкіл (відеокасети, брошури, посібники тощо). Ще один потужний дослідний центр з медіаосвіти існує в Мюнхені. Тобто вчителі мають можливість ознайомитися з результатами останніх досліджень медіасфери. Так зокрема німецькі вчені виділяють та обґрунтовують ефективність декількох ключових концепцій медіаосвіти, які можуть перетинатися і взаємодоповнювати одна одну: «запобіжної» або «ін'єкційної»), спрямована на захист

дитячої та молодіжної аудиторії від шкідливих впливів медіа, що підтримано на законодавчому рівні; «розвитку критичного, аналітичного мислення» щодо медіакультури; «соціально-екологічної» та «інформаційно-технологічної» та «практичної».

В Німеччині кожна земля визначає свою освітню політику. Наприклад, Євангельський медіацентр в Ганновері, заснований ще 1976 року, пропонує багатий вибір програм для різних груп людей. До основної аудиторії відносяться в першу чергу громади з їх церковної освітньої роботою, а також вчителі, яким потрібні матеріали для занять, кіногуртки тощо. Спектр діяльності медіацентру включає консультування, прокат медіа (аудіо, відео, книги, CD-ROM, діапроектори тощо), проведення курсів підвищення кваліфікації, власні публікації, медіапродукцію, організацію виставок і співпрацю з фахівцями в галузі медіа та культури.

Медіаосвіта є одним з напрямків діяльності Департаменту із захисту молоді Північної Саксонії (LJS), заснованого ще у 1978 році. Основна мета роботи з медіа тут «запобіжна» - захистити дітей і молодь від негативних наслідків впливу медіа. LJS працює в основному з вихователями, соціальними педагогами, вчителями. Їм надаються можливість вивчати теорію й історію медіа, методичні підходи в медіаосвіті в контексті курсів підвищення кваліфікації, інформаційних заходів, семінарів, спільних і незалежних проєктів, розробки інформаційних і робочих матеріалів, організації і координації гуртків. LJS випускає свій власний журнал, де друкуються статті, в тому числі і на тему медіа та медіаосвіти.

У 1995 році було схвалено резолюція конференції міністрів культури всіх федеральних земель Німеччини, в якій говориться, про те, що медіаосвіта в школі має враховувати зростаючий вплив медіа на повсякденне життя дітей і підлітків. В першу чергу це завдання сімейного виховання, але школи теж зобов'язані підготувати молодих людей до соціально відповідального, критичного, творчого спілкування з медіа. Виходячи з цього, міністри культури дійшли

думки, що медіаосвіта вимагає вдосконалення технічного забезпечення навчальних закладів і має охоплювати не лише школярів, а й власне вчителів.

У цьому сенсі заслуговує на увагу досвід німецького державного інституту підвищення кваліфікації в шкільному навчанні медіапедагогіки (NLI), найбільш важливими завданнями якого є поширення педагогічної інформації і документації, консультування семінари, організація медіатек (підбір і зміст аудіовізуальних медіа та дидактичного комп'ютерного забезпечення, їх прокат розповсюдження), медіакурси для вчителів, співробітників позашкільних закладів освіти та культури для дорослих, спільна робота з освітніми установами різних типів, розробка навчальних матеріалів медіапедагогічного характеру тощо.

На початку двохтисячних років у Німеччині, як і в інших країнах Євросоюзу, активно обговорюється проблема медіакомпетентності громадян. Особлива увага приділяється проблемі в контексті підготовки педагогічних кадрів. Так, зокрема, професор С.Бломберг [8] включає в модель розвитку медіакомпетентності педагога: вміння використання медіа в освітньому процесі (вибір, аналіз, оцінка дидактика і технологія медіаосвіти); чіткість медіаосвітніх цілей, їх відповідність провідним педагогічним ідеям та актуальним медіатехнологіям; відповідність вимог професійної підготовки (особистих та інституційних) освітній системі та власній медіакомпетентності.

На сьогодні існують численні німецькомовні медіаосвітні сайти, де окрім інформації про наукові події, тематичні конкурси, фестивали останні новини щодо розвитку медіасфери, розміщені різноманітні матеріали як для самоосвіти вчителів так і для проведення уроків. Так, наприклад, колекція матеріалів «Медіапедагогіка» (<https://bit.ly/3eOqRuF>) надає інформацію про сучасний медіа-ландшафт та надає інформацію про можливості інтеграції цифрових медіа у навчальну роботу, вчителі можуть скористатися методичними

розробками (робочі листи, плани уроків, пояснювальні фільми, комікси).

Інший показовий приклад Mediaculture-online: Портал для шкільної і позашкільної освіти (<https://bit.ly/3a1hA3M>) надає інформацію про діяльність державного медіацентру Баден-Вюртембергу (LMZ) та міських центрів Карлсруе та Штутгарта, пропонує численні медіа-освітні пропозиції для вчителів (тренінги, семінари, матеріали до уроків, навчальні ігри, відеоматеріали тощо). У цілях діяльності центрів задекларовано консультування та навчання вчителів щодо правильного використання засобів масової інформації, консультування міських та районних медіацентрів та шкільних органів влади щодо закупівель засобів масової інформації, участь у навчанні та подальшій підготовці працівників медіацентрів; впровадження проектів медіапедагогічних моделей та участь у тестуванні та просуванні нових засобів масової інформації та комунікаційних технологій, а також поради щодо оцінки, тестування та використання нових медіа. Один з проектів центру «101 школа» орієнтовано різні цільові аудиторії, зокрема вчителів, й знайомить їх з такими актуальними темами (навчальними одиницями) як кібер-вторгнення, соціальні мережі, смартфони та додатки, мова ненависті, підроблені новини, цифрові ігри, захист даних тощо. Вчителі можуть доєднатися до вебінарів різної медіаосвітньої проблематики. І це лише короткий перелік послуг, якими можуть скористатися вчителі як за місцем професійної діяльності так і у центрах, очно чи дистанційно, індивідуально чи групами, з колегами чи учнями та батьками.

Заслуговують на увагу численні фахові журнали, які розміщують статті, що розкривають філософські, історичні, культурологічні, етичні аспекти медіаосвіти. Для прикладу, інтернет-журнал Merz (<https://bit.ly/3cPsG8H>) виходить кожні два місяці і стосується конкретної, актуальної теми, яку видання висвітлює всебічно: сучасні теорії та методологічні підходи, поточні дослідження та висновки, а також практичні звіти про проекти та досвід, зокрема перший номер

2020 року присвячено проблемі цифрового насильства, останні номери 2019 розкривали проблему формування громадської думки засобами медіа.

Щодо Австрії, яка багато століть демонструвала світу свої прогресивні погляди щодо мистецтва і науки, то медіаосвіта тут також отримує підтримку з боку держави: в Міністерстві освіти було створено спеціальний відділ медіапедагогіки, навчальних медіа-медіасервісу (Abteilung Medienpädagogik /Bildungsmedien/Medienservice), що надавав учителям методичну допомогу, зокрема забезпечував дидактичними матеріалами підвищення кваліфікації відповідно до вимог нових стандартів, що передбачали обов'язкову інтеграцію медіаосвіти в шкільні дисципліни усіх типів шкіл.

Згідно з Наказом про медіаосвіту (Grundsatzrlass Medienerziehung) [13], що набрав чинності 31 січня 2012 року, школа повинна узяти на себе підготовку медіакомпетентних осіб, здатних повноцінно брати участь у комунікації і оцінити умови її протікання. Формування медіакомпетенції школярів як основна мета медіаосвіти передбачає формування здатності учнів усвідомлено робити вибір між наявними в розпорядженні різними медіа, критично оцінювати отриману про них і з їх допомогою інформацію, використати без обмежень потенціал глобальної мережі Інтернет, усвідомлювати і розпізнавати пов'язані з нею можливі ризики. Медіакомпетентність розглядається як важлива умова дотримання основного конституційного права людини – права на свободу висловлювання думки, а також обумовлює розуміння тими, хто здобуває освіту демократичних принципів державного устрою. У Наказі про медіаосвіту прописані медіакомпетенції, які мають бути сформовані в учнів у процесі навчання медіаграмотності, серед них: уміння розпізнавати і називати критерії медіапроектів, медіадії і ціннісні представлення; фіксувати, цитувати і порівнювати джерела інформації; обирати, творчо використовувати, передавати і

презентувати медіаінформацію; аналізувати й оцінювати з різних позицій умови виробництва та поширення медіапродуктів; роз'яснювати медіаправові аспекти; усвідомлювати власні права, обмеження, інтереси і потреби; критично оцінювати зміст і форму медіа; упевнено і критично користуватися інформаційними технологіями; критично мислити і приймати рішення; самостійно ставити перед собою цілі, досягати їх і перевіряти ще раз на предмет досягнутого; цілеспрямовано і відкрито взаємодіяти з людьми і системами; самостійно складати і поширювати медіаповідомлення.

Для вирішення визначених Міністерством освіти Австрії завдань потрібні педагоги відповідного рівня підготовки. У середині 1990-х років в учбові плани університетів Відня і Інсбруку була внесена дисципліна «Медіапедагогіка». Зараз підготовка медіапедагогів за магістерськими програмами здійснюється, зокрема, в Дунайському університеті Кремс (Donau – Universität Krems) «Практико-орієнтована медіапедагогіка», у Віденському університеті «Віденська медіапедагогіка», університеті Інсбрук «Медіапедагогіка і культура спілкування». Згідно з вимогами сучасності, діяльність медіапедагогів-професіоналів так само як і учителів, що не мають спеціальної освіти, спрямована на формування медіакомпетентності – знань, умінь, сприяючих вибору, використанню, критичному аналізу, оцінці, створенню і передачі медіатекстів, аналізу процесів функціонування медіа в соціумі. В якості складових медіакомпетентності Дітер Бааке [5] виділяв медіакористування, медіааналіз, медіавиробництво і медіакритику.

У Австрії реалізується і підтримується Міністерством освіти безліч ініціатив, спрямованих на формування медіаграмотності населення різного віку і в першу чергу дітей і молоді з використанням ресурсів усіх форм медіа. Так, австрійські школярі можуть спробувати себе в якості журналіста або редактора шкільної газети. Слід зазначити, що це не лише можливість набути досвіду в цій сфері діяльності, але готовність брати на себе і нести відповідальність за

отримання інформації та її поширення. Адже основні принципи публіцистичної роботи, встановлені Радою преси Австрії, поширюються і на шкільні газети. Учні шкіл можуть розвивати свої комунікативні та творчі здібності, уміння працювати в команді у процесі створення радіопередач. З 1998 року на австрійському радіо (ORF – Webradio) у буденні дні транслюються передачі «Шкільного радіо» («Schülerinnenradio» www.schuelerradio.at). «Шкільне радіо» підтримує також учителів, радіо, що бажають використати творчий потенціал, на уроках. Шкільний проект «Дитячі кіносвіти» («Kinderkinowelten» www.kinderkinowelten.at) організований спільними зусиллями Міністерства освіти, Інституту Пітанга та Міжнародного фестивалю дитячого кіно у Відні з метою використання шедеврів вітчизняного і зарубіжного дитячого кінематографу в процесі навчання дітей і школярів 4-18 років. Цей проект розглядає кіно як самостійну багатогранну форму мистецтва. Після кожного показу кінофільму в класі спеціально підготовлений медіапедагог працює в групах з учнями. До усіх фільмів розроблені детальні методичні матеріали.

З 2001 року кращі медіаосвітні проекти в Австрії отримують премії. Щорічно у конкурсі беруть участь шкільні колективи Австрії і інших європейських країн. За результатами конкурсу проводиться триденний медіафестиваль, на якому кращі проекти презентуються широкій громадськості, а учасники фестивалю можуть обмінятися думками, встановити контакти, взяти участь у майстер-класах. Конкурс медіаосвітніх проектів відноситься до найважливіших європейських ініціатив, спрямованих на розвиток медіакомпетентності.

Активність щодо підвищення рівня медіаграмотності населення і підтримки медіаосвіти в Австрії проявляють не лише педагоги, але і медіавиробники. У 1995 році Спілка австрійських газет (Verband Österreichischer Zeitungen VÖZ) заснувала незалежне об'єднання «Газета в школі» («Zeitung in der Schule» (ZIS) www.zis.at). Разом з

командою педагогів ZIS планує і розробляє медіаосвітні продукти, у тому числі дидактичні матеріали для використання в навчальному процесі на усіх рівнях шкільного навчання. Понад 17 тисяч учителів працюють з матеріалами ZIS. Близько 1700 педагогічних працівників систематично безкоштовно отримують навчальні матеріали і поширюють їх серед колег. Подібні ініціативи свідчать про те, що австрійські виробники газет усвідомлюють важливість формування у школярів уміння читати газетні тексти і осмислювати прочитане.

Австрійське радіо теж вносить свій внесок на підтримку медіаосвіти і пропонує серію радіопередач на тему медіаграмотності, які можна використати для роботи на уроках. Методичні матеріали і рекомендації щодо проведення заняття доступні в інтернет-порталі www.mediamanual.at в розділі «Радіо навчає». За аналогією з сайтом навчальних радіопрограм є сайт навчального кіно www.kinomachtschule.at, призначений для учителів, що використовують кінофільми в навчально-виховному процесі. Окрім власне кінофільмів для різних вікових груп від 4 до 16 років, педагогам пропонуються методичні матеріали для роботи з ними на заняттях. Огляд кінопродукції, придатної для використання на уроках і відповідні методичні матеріали можна знайти і на сайті Інституту прикладної медіаосвіти і сприяння кіно (Institut für angewandte Medienbildung und Filmvermittlung <https://www.werdedigital.at/2014/11/filmabc/>).

Австрійський інститут прикладних телекомунікацій (das Österreichische Institut für angewandte Telekommunikation ÖIAT <https://www.oiat.at/>) спільно з Союзом інтернет-провайдерів Австрії (Verband der Internet service Providers Austria ISPA) координують роботу інтернет-порталу Safeinternet.at з метою забезпечення підтримки дітей, їх батьків і учителів щодо відповідальної поведінки з цифровими медіа.

Історія медіаосвіти у Фінляндії налічує також не один десяток років. З появою нових мас-медіа отримали розвиток медіакритика і

медіаосвіта. Фінські дослідники це явище пояснюють таким чином: нові ЗМІ давали початок новим загрозам для дітей і молоді; як тільки почало активно розвиватися радіомовлення і телебачення, цим зацікавилася Міністерство освіти, були проведені дослідження і опитування Лігою охорони дитинства, в яких піднімалася проблема використання можливостей медіаосвіти у педагогічному процесі. У 1958 фінський національний центр дитячих фільмів здійснював співпрацю з Лігою Охорони дитинства, прагнучи до аналітичної освітньої діяльності з дітьми і контролю змісту дитячих фільмів і телепрограм. Таким чином, у Фінляндії історично склалася інтеграція медіакритики (журналістської, телевізійної, кінематографічної тощо) та медіаосвіти. Ці два напрямки розвивалися і продовжують розвиватися в тісному взаємозв'язку, активно взаємодіючи один з одним, наповнюючи новими смислами медіаосвітні технології (відповідно до видових, жанрових, технічних та інших умов). Інтенсивний розвиток медіакритики і медіаосвіти в країні припав на 1950-1960-і роки. В основу медіаосвіти було покладено теорію масової комунікації і, особливо, проблема впливу кінофільмів на розвиток індивідуальності людини і на суспільство в цілому. Перші кроки у напрямку медіаосвітніх досліджень знайшли відображення в аудіовізуальній масовій вільній освіті [22, с. 7].

Фінський медіапедагог С. Мінккінен сформулював власне розуміння проблеми медіаосвіти у монографіях «Дитина і масові комунікації» [31], «Загальна навчальна модель медіаосвіти» [32]. У середині 1970-х років ЮНЕСКО провело огляд розвитку медіаосвіти в різних країнах. Зі звітом від Фінляндії виступив саме С. Мінккінен. У своїй доповіді він окреслив цілі медіаосвіти, сфери педагогічного процесу, в яких вона може бути реалізована з найбільшим ефектом для суспільства. Науковець отримав запрошення взяти участь у створенні навчального плану, у якому важлива роль відводилася медіаосвіті. В ЮНЕСКО виявили велику цікавість до доповіді про розвиток медіаосвіти і медіакритики у Фінляндії, особливо

відмітивши розроблені фінськими медіапедагогами методи і форми медіаосвіти. Результатом цієї роботи стали створення навчальних планів для середніх загальноосвітніх закладів з обов'язковим включенням медіаосвіти. Таким чином медіаосвіта здобувалася вчителями шляхом самоосвіти та випереджала педагогічну теорію.

Наступним важливим етапом в розвитку медіаосвіти стали 1980-ті роки ХХ століття, оскільки в цей час між європейськими науковцями велися дискусії про трансформацію цілей медіаосвіти. Р. Купіайнен, С. Сінтонен [22] відмічають, що передумовою щодо виникнення дискусії стала монографія Л. Мастермана «ЗМІ, вчення про основи медіаосвіти» [28], яка була перекладена на фінський через чотири роки. Л. Мастерман – один із впливових представників британської медіаосвіти. У основі його вчення лежала теорія розвитку критичного мислення аудиторії. Згідно з концепцією Л. Мастермана, в основі медіаосвітньої діяльності має лежати декодування медійних повідомлень, вивчення і аналіз прихованих контекстів, ідеологічних підтекстів, що призводить до зниження маніпуляції свідомості дітей і молоді. Після перекладу книги Л. Мастермана у Фінляндії з'явилося багато його прибічників і послідовників.

Інтерес до медіаосвіти повернувся у педагогічне співтовариство наприкінці 1990-х років. Вона була орієнтована у тому числі і на університетську освіту, підготовку майбутніх учителів для шкіл, зокрема Міністерство просвіти Фінляндії схвалило трирічний проект, щодо медіаосвітньої діяльності в університеті Лапландії. Перші студенти були відібрані для програми восени 1997. Медіаосвіта була організована у формі спеціальних курсів, що стало інновацією та викладалася для студентів факультету «Мистецтво і дизайн», де проводилася не лише практична робота, але й теоретичні дослідження. Цей досвід став прецедентом інтеграції медіаосвіти в університетську систему Фінляндії, що мала розвиток. Сьогодні реалізується ряд проектів для студентів різних спеціальностей. Досвід Фінляндії переконує в тому, що медіаосвіта має широке

поширення не лише серед науковців, медіапедагогів, але й серед представників медіасфери, зокрема представників Асоціації фінських періодичних видань, Продовжує сьогодні свою діяльність Центр кінематографічної і телевізійної освіти, який тепер має назву «Центр медіаосвіти» [22, с. 18, 20].

Показовим є те, що у декількох періодичних виданнях створені рубрики «шкільний зв'язок», у рамках яких журналісти відвідують навчальні установи, що реалізують медіаосвіту, описують їх досвід, співпрацюють з ними. Так, в газеті «Paassa Pojanpoika Sanoma» існує дійсний відділ новин, в якому учні можуть публікувати свої матеріали, брати участь у створенні і випуску газети; інша газета розробила інтерактивну гру медіаосвітнього змісту, в яку учні можуть грати у видавництві; у періодичних виданнях публікуються медіаосвітні розробки вчителів.

На особливу увагу заслуговує досвід Швеції. Медіаосвіта у цій європейській країні має тривалу історію становлення, вона започатковувалася ще у 60-ті роки минулого століття. Облік ведеться з часу створення за ініціативою Асоціації газет Швеції (зокрема, Учительської газети (Tidningen i Skolan) навчального ресурсу Mediekompass. У 2011 році на зміну паперовому виданню було створено інтернет-проект Mediekompass («Медіакомпас»), який опікується питаннями медіаосвіти у шведській школі. Сьогодні Mediekompass підтримують 50 провідних шведських видань, які вважають, що потрібно виховувати критично налаштованих читачів з малечку. Mediekompass – онлайн-портал, який щоденно інформує цільові аудиторії та ставить перед собою завдання допомогти школі розібратися, що таке медіа та як працювати з медіаконтентом. Цей проєкт є важливим доповненням до традиційних навчально-методичних матеріалів, якими користуються шведські вчителі. Консультанти сайту надають методичні рекомендації, коментарі вчителям, яким чином можна використати новини країни та світу на різних уроках з метою формування критичного мислення та активної

громадянської позиції учнів. Вкрай цінним є те, що навчальні плани у Швеції передбачають вміння учня розуміти і створювати не просто абстрактні тексти, а здобувати навички з декодування саме медійних текстів і створення дописів у медійному просторі. Щорічно школи інспектують вчителів на предмет достатньої кількості текстів для соцмереж, які мають створювати учні. Щопонеділка близько 12 тисяч шведських вчителів, зареєстрованих користувачів сайту, отримують розсилку. Особливу популярність мають матеріали до уроків – методичні розробки певних тем, завдання і запитання учням, тренінгові вправи. Mediekompass спрямований перш за все на вчителів, яким пропонується гнучка структура, яка може бути застосована для інтеграції медіаосвіти у викладання шкільних предметів. Медіаосвіта є обов'язковою у Швеції з 1980 року, офіційно інтегрована у національний навчальний план з 2000 року. Її елементи пронизують усі освітні рівні. Куратором медіаосвітнього процесу є Шведська національна агенція з освіти та Міністерство освіти Швеції. Шведські педагоги давно переорієнтувалися з «протекціоністської» медіаосвітньої концепції (захист від шкідливого впливу медіа) на культурологічну, в яку входить розвиток критичного мислення аудиторії. У березні 2017 року Уряд Швеції оголосив загальнонаціональну реформу навчальної програми з метою підвищити якість інформування учнів початкових і середніх шкіл та закріпити у них навички та вміння розпізнавати фальшиві новини. Навчальну програму було офіційно запроваджено у дію в липні 2018 року. Ця програма була розроблена спільними зусиллями Інтернет Фонду Швеції (IIS), Шведського інституту та доповнено ініціативою газети «Метро» («Viralgranskaren») по перевірці фактів. Шведська рада з засобів масової інформації зобов'язала широко долучитися шведські ЗМІ до виконання цієї програми, а також постійно надає методичні розробки для викладачів різних рівнів навчання, які можна використовувати під час обговорення онлайн-пропаганди. У навчальних планах, що містять обов'язкові для виконання на всіх

рівнях освітньої системи положення наголошується на тому, що всім повинна бути надана можливість розвинути свої навички використання цифрових технологій. Їм також повинна бути надана можливість розробити критичний і відповідальний підхід до цифрових технологій, щоб мати можливість бачити можливості та розуміти ризики, а також мати можливість оцінювати інформацію.

Щодо досвіду Великої Британії у розв'язанні проблеми медіаосвіти педагогів, то він не менш цікавий. У 1950-х-1960-х роках минулого століття однією з провідних теоретичних платформ британської медіаосвіти виступала естетична концепція: навчання і виховання підростаючого покоління на матеріалах кінематографу та телебачення було переважно представлено у позакласній роботі. У цей період естетичні підходи до медіаосвітнього процесу у Британії отримали досить широке поширення на різних рівнях освіти [2, с. 56]. Поряд з тим, у британській медіаосвіті продовжувала розвиватися «практична» кіноосвіта: була організована мережа шкільних та університетських лабораторій, де учні та студенти отримували навички володіння медіа-апаратурою. У деяких школах «екранна освіта» успішно викладалася автономно. Інтегрована медіаосвіта (в основному – на матеріалі кінематографу) також мала місце у британських школах. У 1970-і-1980-і роки почали розвиватися ідеологічні та семіотичні напрямки дослідження медіа. Одним з головних завдань медіаосвіти було протистояння ідеологічному маніпулюванню свідомістю, яке здійснюють мас-медіа. Британські дослідники вважали, що педагоги повинні розвивати в учнів здатність до критичного осмислення будь-якої медіапродукції на основі аналізу й інтерпретації медіатекстів як знакових систем. Відомий медіа-педагог Л. Мастерман вважав, що необхідно розвивати нові шляхи діалогу, коли і учитель, і учні могли навчати один у одного і бути співдослідниками [Masterman L., 1989, с. 23]. Використання діалогу у процесі аналізу і оцінки медіапродуктів передбачає активний обмін думками, включення інтерактивних форм і методів діяльності –

презентацій, ділових і рольових ігор, конкурсів творчих робіт і їх обговорення, колективних творчих завдань тощо. На початку 90-х років ХХ століття більш активно почала розвиватися культурологічна парадигма медіаосвіти. Саме ця концепція представляє сьогодні одну з провідних теоретичних основ британської медіапедагогіки. І сьогодні відчувається потужний вплив саме британських теоретичних концепцій на сучасну європейську медіапедагогіку, в яких робився акцент саме на розвиток загальнокультурного кругозору, критичного мислення і самостійних суджень аудиторій відносно медіа-текстів, розширенні діапазону аналізу творів медіакультури різних видів і жанрів, системному та багатоаспектному підході до аналізу й інтерпретації медіатекстів з урахуванням різних соціокультурних чинників. Концепції британської моделі масової освіти (ключові поняття медіаосвіти, методика аналізу аудіовізуальних медіатекстів (кіно, відео, ТБ та ін.), успішно застосовуються в діяльності сучасних науково-дослідних центрів медіаосвіти.

Спільними щодо становлення та розвитку медіаосвіти європейських країн були та залишаються проблеми теоретичної та методичної підготовки педагогічних кадрів. Не є виключенням і Великобританія, де у 60-і-70-і роки минулого століття досить відчутною була відсутність кваліфікованих педагогічних кадрів. Це призвело до того, що багато британських педагогічних вищих навчальних закладів почали вводити спецкурси з медіаосвіти. Окрім того, медіакультура в тому або іншому вигляді стала вивчатися у більшості британських університетів. У 1980-х-1990-х роках уряд Великобританії офіційно включив медіаосвіту в Національний навчальний план Англії й Уельсу: найбільш ефективним шляхом медіаосвіти був визнаний інтеграційний підхід, причому йшлося про навчання власне медіа, а не на навчання за допомогою медіа, як це було раніше.

У 1990-і роки ситуація у сфері шкільної медіаосвіти у Британії складалася неоднозначно: у 1992-1993-х роках уряд мав намір

видалити медіаосвіту з навчального плану, але у 1993 році Британському кіноінституту вдалося повернути розділи, присвячені вивченню кіно і ТБ в Національний навчальний план. Крім того, в країні почали функціонувати три великі центри з підготовки фахівців в сфері медіаосвіти на базі університетів: в Лондоні, Ноттінгемі та Саутгемптоні. В допомогу учителям створювалися Робочі групи з медіаосвіти, які займалися розробкою освітньої стратегії. Одночасно підтримку медіапедагогам надавали різні національні і міжнародні організації (Британський кіноінститут, Регіональна асоціація мистецтва (Regional Arts Association), Шотландська рада освітніх технологій (Scottish Council for Educational Technology), Асоціація освітнього телебачення (Educational Television Association), а також ЮНЕСКО. Важливими напрямками діяльності сучасних британських науково-освітніх центрів виступають: розширення культурного кругозору і аудіовізуального досвіду аудиторії; залучення аудиторії до творів авторського і експериментального кіно/відео; розвиток умінь критичного аналізу творів медіакультури різних видів і жанрів, створення можливостей для медіаторчості, проведення наукових конференцій, відкритих семінарів, майстер-класів з тематики медіакультури і медіаосвіти, де педагоги можуть обмінюватися досвідом медіаосвітньої діяльності, отримати нові знання в сфері медіапедагогіки, відвідати зайняття провідних дослідників і практиків.

Вказуючи на величезну ідеологічну роль засобів масової комунікації у репрезентації дійсності, британська медіапедагогіка традиційно робить акцент на раціоналізмі, особистісній автономії й інформованій демократії [9, с.222]. Це пов'язано з важливою проблемою отримання об'єктивної інформації. Оскільки мас-медіа значною мірою впливають на наше сприйняття і оцінку подій, що відбуваються, на формування громадської думки, і, врешті решт, на нашу свідомість і світогляд, то в науковій літературі їх нерідко називають «індустріями свідомості» (англ. Consciousness Industries). У

зв'язку з цим, піднімається питання про міру їх неупередженості і об'єктивності в презентації подій. Сучасний національний освітній стандарт з рідної мови у Великій Британії для школярів віком 11-16 років містить вимоги щодо вивчення медіатекстів (Media and Moving Image Texts). При цьому наголошується на тому, що учнів треба навчати розумінню того, як: значення передається в текстах, які включають друкований матеріал, зображення та звуки; вибір форми, структура та презентація беруть участь у створенні певного ефекту (наприклад, шрифт, заголовок, ілюстрації в друкованому тексті, послідовність кадрів, синхронізація кадрів, фонограма в аудіовізуальному тексті; характер і мета медійної продукції впливає на зміст і значення (наприклад, добірка сюжетного матеріалу для першої шпальти газети або випуску новин; глядачі, слухачі та читачі вибирають і сприймають медіа. Тестовий матеріал для вивчення медіакультури включає: документальну літературу; друковані та електронні інформаційні та довідкові тексти; медіатекстів (наприклад, газети, журнали, рекламні повідомлення, телевізійні повідомлення, кіно, відео).

Згідно британської традиції медіаосвіти сучасна людина повинна вміти: ефективно використовувати медіа технології для доступу до отримання даних, для зберігання, відновлення / вилучення і обміну медіаконтентом, щоб задовольнити індивідуальні або суспільні потреби й інтереси; отримати доступ до даних, робити оптимальний вибір з великої кількості різноманітних медіа; відбирати необхідний вміст з різних джерел, що відносяться до різних культур та інститутів; розуміти яким чином, і з якою метою створюється медіаконтент; критично аналізувати прийоми, мова і умовні коди, що використовуються в медіа, а також передані ними повідомлення; творчо використовувати медіа для вираження і повідомлення власних ідей, відомостей і думок; розпізнавати й уникати / критично оцінювати дані або послуги медіа, які можуть носити агресивний або небезпечний характер; ефективно використовувати медіа як

інструмент для здійснення своїх демократичних прав і громадянських обов'язків [6, с. 14]

Десятки тисяч старших підлітків щорічно вивчають елективний курс з медіаосвіти (Media Studies Course), який включає критичний аналіз різних медіатекстів і медіапрактики, створення авторського медіапродукту. Серед екзаменаційних курсів з медіакультури, які можуть вибрати учні середньої школи, - це Film Studies, Media Studies і медіаосвіта на високому рівні - Film / Media Studies Advanced, а також Moving Image Arts, Art and Design та інші. Вважаємо що показовим щодо якості підготовки педагогічних кадрів є факт того, що приблизно така ж кількість учнів юнацького віку обирають для задачі на високому рівні саме курси з кіно- або медіаосвіти (Film Studies / Media Studies) [24, с. 92].

Перше десятиліття двохтисячних років продемонструвало зростаючий інтерес до медіаосвіти сфері шкільної освіти у Великій Британії, що підтверджується, наприклад, появою так званих спеціалізованих шкіл (media arts schools) середньої ступені з медіаосвітнім ухилом, на той час в Англії вже існує майже півсотні середніх шкіл з поглибленим вивченням медіа та мистецтва.

На сьогодні у Великій Британії успішно функціонують такі центри медіаосвіти: Відділ освіти при Британському кіноінституті, Дослідницький центр «Діти, молодь і медіа» при Лондонському університеті (Centre for the Study of Children, Youth and Media, University of London), Науково-навчальний центр кіноосвіти (Film Education) Центр англійської мови і медіа (The English and Media Centre); Центр кіно / медіаосвіти дитячо-юнацької аудиторії (First Light Movies); Відділ освіти при національному агентстві у справах кіно і телебачення Північної Ірландії (Northern Ireland Screen, Education); Асоціація медіаосвіти (Media Education Association); центр медіаосвіти в Уельсі Media Education Wales; Шотландська асоціація медіаосвіти Association for Media Education in Scotland.

Наведемо приклад діяльності Центру кіно / медіаосвіти дитячо-

юнацької аудиторії (First Light Movies <https://bit.ly/2xSDynF>) який пропонує: фільми, клуби, навчання, ресурси, події, змагання, новини та перегляди. Автори ресурсу закликають вдосконалити навчання за допомогою спеціалізованої підготовки. Переконають потенційних слухачів у тому, що захоплюючі навчальні заняття підходять для вчителів, які працюють з молоддю віком 5-19 років у школах, громадських групах. Пропонують індивідуальні сесії, групові тренінги та онлайн-курси, орієнтовані на кіно та кінорежисуру як інструменти для навчальних досягнень. Автори регулярно проводять курси по всій Великобританії, а також співпрацюють безпосередньо зі школами, щоб забезпечити натхненну підготовку для повернення в клас.

Ось деякі з курсів. «Кінорежисура та анімація в класі» - безкоштовний тритижневий онлайн-курс допоможе усім, хто працює з молодшими людьми віком від 5 до 19 років, залучати їх до навчання за допомогою переглядів фільмів та анімації. Ви дізнаєтесь, як фільм та анімація можуть бути використані як потужний інструмент для заохочення активного навчання та надання можливості учням встановити міцні зв'язки з будь-якою сферою навчальної програми. Автори курсу наголошують на тому, що слухачі: дізнаються, як навіть просте обладнання можна використовувати для створення високоякісних короткометражних фільмів у класі; навчаться застосовувати ці знання на уроці, створюючи фільми, які сприяють підвищенню рівня досвіду; відкриють для себе найкращі поради, які допоможуть вдосконалити навички кінозйомки; дізнаються, як створювати прості фільми та анімації зі своїми учнями; як використовувати цю форму творчості та мистецтва як інструмент оцінювання навчальних досягнень учнів.

«Розвиток медіаграмотності: подорож від нерухомого зображення до фільму» - безкоштовний двотижневий онлайн-курс, спеціально розроблений для вчителів, покаже, як використовувати зображення для створення розширених текстів для письма, поезії та фільмів для

учнів. Автори розробили цей курс у співпраці з проектом Tate Year 3, і твори мистецтва з постійної колекції Tate використовуються як стимули для курсової діяльності та обговорення. Тренери наголошують на тому, що під час курсу слухачі дізнаються: як аналізувати нерухомі та рухомі зображення за допомогою ключових рамок; як використовувати зображення як каталізатор розширеного написання та інструмент для досягнення; створити вірші за допомогою зображень та зробити короткий фільм, використовуючи нерухомі зображення; анімувати та коментувати образ себе (селфі), навчити грамоті через фільм; дослідити історію зображень.

Існують тематичні сайти, наприклад, «Медіаграмотність проти фальшивих новин: критичне мислення, стійкість та громадянська участь» <http://mlfn.cemp.ac.uk/> Цей дослідницький проект під керівництвом Центру передового досвіду медіа-практики та фінансується Посольством США в Лондоні об'єднав провідних дослідників медіаграмотності з США та Великобританії для роботи з викладачами, бібліотекарями, журналістами та молоддю для обміну знаннями з питань боротьби « підроблені новини» та дезінформація з критичною медіаграмотністю. Рубрики сайту: «Польовий огляд» (статті та повідомлення про медіаграмотність та фальшиві новини); «Майстерня» (Відео та матеріали з семінару проекту та публічної події в Олімпійському парку, Лондон); «Інструментарій» (ресурси медіаграмотності серед зацікавлених сторін «десятки найкращих» для стійкості до інформаційних розладів); «Книги» Підроблені новини проти медіа-досліджень: Подорожі в помилковому бінарному

У Польовому огляді є посилання для переходу на публікації, наприклад, «Цифрова грамотність, фейкові новини та освіта». Ця стаття розповідає про політичний та економічний контексти «фальшивих новин», складного питання довіри та ризиків освітнього рішення. питання визначення та реалізації політики; навчання про конкретні піджанри, такі як YouTube та clickbait; міжнародні порівняння педагогічних підходів та викликів для вчителів у цій

мінливій екосистемі.

Інша публікація – «Викладання засобів масової інформації у часи «пост-правди»: фальшиві новини, медіа-упередження та виклик для освіти з питань медіа / цифрової грамотності»[11]. У цій статті стверджується, що фейкові новини – це не ізольоване явище, а таке, яке потрібно розуміти в набагато більш широкому соціальному, економічному та культурному контексті. Вона також стосується практичних можливостей та труднощів викладання у цій галузі.

У звіті «Обіцянки, виклики та майбутнє медіаграмотності» Моніка Булгер та Патрік Девісон надають п'ять рекомендацій для керівництва майбутнім програмою медіаграмотності для освітян, законодавців, технологів та благодійників у цьому просторі. Зокрема, вони застерігають від ставлення до медіаграмотності як до панацеї - особливо в той час, коли значні ресурси продовжують спрямовуватися на програми медіаграмотності як протизагугу «фальшивим новинам». З повною версією звіту можна ознайомитися <https://bit.ly/2YfIQ78>

На сайті проекту Data & Society (<https://bit.ly/2Y7Je7O>) розміщено оригінальні дослідження актуальних проблем, зокрема щодо штучного інтелекту та автоматизації, впливів технологій на працю та здоров'я та дезінформацію в Інтернеті. Тобто за потреби та бажання вчитель знайде найсучаснішу інформацію для уроків медіаосвіти.

У Франції медіаосвіта не є обов'язковою за винятком спеціалізованих вузів, шкіл і факультетів, орієнтованих на підготовку професіоналів у сфері медіа. Медіаосвіта у школах розвинена досить інтенсивно і носить як інтегрований в базові предмети, так і автономний (факультативи, гуртки) характер. Медіаосвіти вчителів здійснюється, як правило, на спеціальних курсах. Найважливіше ключове поняття у французькій медіаосвіті – словосполучення l'education critique aux medias (критична медіаосвіта), дотисне до концепції формування критичного мислення по відношенню до медіатекстів, висунутої британцем Л. Мастерманом (L. Masterman). Учні повинні не тільки критично сприймати й осмислено оцінювати

твори медіакультури, а й усвідомлювати, яку роль вона відіграє в навколишньої дійсності (медіа як засіб самовираження людини, як засіб його культурного розвитку тощо), як медіатексти впливають на аудиторію тощо. Нам імponує система державних науково-просвітницьких центрів медіаосвіти, які були відкриті у 80-90-х роках минулого століття і успішно функціонують і донині. Наведемо приклад одного з них. Національний медіаосвітній центр CLEMI, має як державне фінансування так і гранти різних фондів. CLEMI був заснований у 1983 році з метою навчити вчителів краще знати систему новинних ЗМІ та формувати навички громадянського розвитку дітей, надаючи інструменти та сприяючи критичному мисленню засобів масової інформації та інформації. У ті роки керівні посади обіймали: Франс Ренуччі (France Repucci) та Евелін Бевор (Evelyne Bevort). Перший – доктор наук, директор CLEMI, викладав в Сорбонні дисципліни, пов'язані з теорією й історією медіа. Член редколегії журналу *Medium*, організатор і учасник багатьох міжнародних конференцій і програм як на рівні Європейського Союзу, так і на рівні ЮНЕСКО. Друга – виконавчий директор CLEMI, відомий медіапедагог і дослідник, організатор та учасниця багатьох міжнародних конференцій і програм як на рівні Європейського Союзу, так і на рівні ЮНЕСКО. Цільова аудиторія, на яку орієнтований науково-освітній центр: школярі різних вікових груп, дошкільнята, шкільні вчителі, студенти. Основна мета: медіаосвіта школярів, виконання наукових досліджень, пов'язаних з медіаосвітою учнів (в основному, на матеріалі преси та інтернету), з вивченням впливу медіа на підростаюче покоління, підвищенням медіакомпетентності педагогів тощо. Основні завдання: розвивати критичне мислення шляхом порівняння різних джерел інформації і формувати більш активних і відповідальних громадян; розвивати дух толерантності, здатність почути аргументи один одного, розуміння плюралізму ідей, їх відносності; впровадити динамічні педагогічні інновації, що стосуються навчальних закладів усіх рівнів; покінчити з

ізоляцією школи від медіа, тобто встановити тісні відносини з життєвими реаліями; використовувати переваги специфічних форм друкованої та аудіовізуальної культури в нашому суспільстві. Основні теоретичні концепції медіаосвіти, на які спирається центр: культурологічна, розвитку критичного мислення, практична, семіотична теорії медіаосвіти. Перелік базових компонентів моделі медіаосвіти: блок констатуючих експериментів, спрямованих на виявлення вихідних рівнів розвитку медіакомпетентності аудиторії; блок формуючих експериментів, спрямованих на розвиток медіакомпетентності тієї чи іншої вікової групи людей; блок підсумкових констатуючих експериментів, які виявлятимуть зміни, що відбулися у аудиторії в процесі формування експериментів. Організаційні форми, що застосовуються у центрі: впровадження медіаосвіти в навчальну, позанавчальну і дозвільну діяльності учнів; інтегровані заняття в школах, додаткова медіаосвіта. Медіаосвіта за матеріалами преси традиційно найсильніша сторона французької моделі. Саме в цьому напрямку здійснюється лєвова частка діяльності CLEMI, проходить велика частина щорічних конференцій і семінарів. Перевага надається процесу практичної медіаосвітньої діяльності, медійним проєктам, циклом ігрових / творчих занять. Основні розділи змісту медіаосвітньої програми стосуються вивчення таких ключових понять медіаосвіти таких як «агентства медіа», «категорії медіа», «технології медіа», «мова медіа», «репрезентації медіа» і «аудиторія медіа». У CLEMI розроблені детальні програми і методичні рекомендації з медіаосвіти для початкової та середньої школи, ліцеїв – як для шкільної аудиторії, так і для вчителів. Зокрема, передбачається, щоб учні здатні порівнювали точки зору авторів медіатекстів різних видів і жанрів, виявляли їх протиріччя, ідентифікували джерела інформації, аналізували сюжетні конструкції, аудіовізуальний ряд, економічні механізми реклами, аргументовано обґрунтовували свою точку зору, вміли створювати власні медіатексти тощо. В результаті, аудиторія повинна володіти

розвиненим критичним мисленням щодо медіатекстів, заснованим на демократичних цінностях. Аудіовізуальна сфера медіаосвіти представлена в методичних рекомендація під назвою «Телебачення: спосіб використання». Тут дається уявлення про телевізійні жанри і особливості мови телебачення, про те, як створюються телепередачі і як вони сприймаються різними соціальними, віковими та іншими групами аудиторії. Ще детальніше методика медіаосвіти за матеріалами телебачення з чіткою орієнтацією на розвиток критичного і демократичного мислення подана в навчальному посібнику, розробленому співробітниками відділення. Співробітники регіонального відділення CLEMI в Бордо розробили також методичні рекомендації для використання інтегрованої медіаосвіти на уроках французької та іноземних мов, літератури, історії, географії, художньої освіти, екології, математики, технології та інших. Сфера застосування медіаосвітніх програм, конструкцій розроблених в центрі достатньо широка: в школах, в спеціалізованих навчальних закладах, на курсах підвищення кваліфікації вчителів, на гурткових заняттях (в клубах, студіях, установах додаткової освіти та дозвілля). Осередки медіаосвіти за матеріалами преси є практично у всіх французьких школах. На початку нинішнього століття у Франції був успішно проведений другий національний конкурс шкільних і ліцейських журналів, в якому брали участь 982 журнали, створені школярами. Тільки у 2007-2008 роках до процесу навчання, з урахуванням діяльності всіх національних відділень CLEMI, було залучено 30 тисяч осіб. З них – 24,5% склали школярі, 8% – студенти, 13,7% – педагоги, 9,5% – члени різних асоціацій, 4,5% – дослідники. Іншу частину аудиторії – журналісти, бібліотекарі, працівники архівів, іноземці та інші соціальні та професійні групи. Згідно з офіційними звітами у 2008 році дев'ятнадцятий національний «Тиждень преси та медіа в школі» об'єднав 4,7 мільйона учнів та 415,5 тисяч педагогів з понад 14 000 навчальних закладів по всій території Франції. Як завжди, в Тижні преси та медіа брали участь

професійні журналісти з 1750 (!!!) засобів масової інформації (преса, радіо, телебачення, інтернет). На жаль, ми не знайшли більш сучасну статистику, проте фестивальна та конкурсна діяльність здійснюється і по сьогодні. Якісні показники широко представлені у рубриках сайту, зокрема фотозвіти та відгуки фахівців медіасфери, які є членами журі та гостями. Медіаосвітня карта Франції поповнюється щорічно новими пунктами, її можна переглянути на сайті.

З огляду на стрімке зростання впливу інтернет-сайтів на підростаюче покоління, CLEMI сьогодні активізувала свою діяльність в даному напрямку. Це стосується не тільки розширення функцій і підтримки базового сайту організації www.clemi.org, що містить тексти і аудіовізуальні файли медіаосвітнього характеру, а й проведення семінарів і круглих столів за тематикою інтернет-освіти. У підсумку це призвело до багатократного збільшення числа відвідувань сторінок сайту, пропонуємо усім колегам відвідати цей сайт, чітка структура та невеликі за обсягом тексти та фоторепортажі дозволяють з гугл-перекладачем зрозуміти зміст повідомлення. І це лише один з центрів, які здійснюють системну діяльність за державної підтримки протягом останніх 30 чи іноді майже 40 років.

На сьогодні CLEMI, є частиною мережі *Reseau Canopé*, відповідає за медіа та інформаційну грамотність (MIL) у французькій системі освіти. Дії CLEMI покладаються на національну команду, потужну мережу місцевих академічних координаторів, а також на декілька медіа-партнерів для розробки проектів та заходів для шкіл. CLEMI випускає серію відео-модулів для викладачів, ілюструючи конкретні випадки медіа та інформаційної освіти на першому та другому етапах. Якщо вчитель хоче попрацювати над певною темою разом зі своїми учнями, йому пропонується навчальний комплект, що включає інформаційний лист для вчителів, навчальний аркуш, що дозволяє налаштувати діяльність зі своїми учнями (навчальні цілі, записи у програми, хід сеансу, розширення), ресурси, які можна використовувати у класі (зображення, відео). Однією з таких тем є,

наприклад, «Інформаційна ієрархія», проблема для аналізу наступна «Як засоби масової інформації вибирають інформацію та як вона визначає її пріоритет?». Вчителю разом з учнями пропонується дізнатися, як інформація індексується та визнається пріоритетною. Алгоритм аналізу детально розкривається на прикладі двох газет. Потім пропонується здійснити аналіз самостійно, знайти одну чи дві номери головних національних щоденних газет того ж дня чи наступного дня (згадавши обмеження письмової преси) та порівняти вибір новин, також їх подання, порядок та значення, надане інформації. При цьому врахувати, що кожне медіа має свою історію, свої коди та цільову аудиторію. Аналогічну діяльність радять здійснити щодо аналізу новин на телебаченні та у цифрових медіа.

Окрім іншого CLEMI щомісяця пропонує бюлетень із переліком подій, акцій, проведених в академіях, та нових ресурсів, що надаються викладачам. Серед новинок книга «Підлітки зіткнулися із зображеннями сміття в Інтернеті», опублікована «Editions In Press» та під редакцією Софі Джеель, викладача інформаційних та комунікаційних наук Паризького університету та Енжелік Гослан, доктора психопатології та психоаналізу, за участю Ізабелли Ферок-Думес, наукового керівника CLEMI. Тобто окрім методичних та навчальних розробок вчителі можуть ознайомитися з сучасними науковими працями з актуальних проблем медіагігієни, медіаекології та медіаспоживання.

Ми проаналізували досвід впровадження медіаосвіти і в інших країнах Європи, зокрема Швеції, країнах Балтії, Болгарії, Польщі, і зробили наступні висновки:

- медіаосвіта учнів задекларована на рівні як окремих держав так і міждержавних структур і може реалізуватися як окремий навчальний предмет, факультативний курс, гурток, бути інтегрована у інші навчальні предмети;
- педагоги залишаються основними суб'єктами впровадження медіаосвіти у шкільну практику, проте лише окремі вищі навчальні

заклади включають у підготовку майбутніх педагогів медіаосвітні курси;

- педагоги отримують медіаосвітні знання переважно в контексті неформальної та інформальної освіти;
- медіацентри пропонують широкий спектр короткотривалих навчальних курсів для педагогів різноманітної тематики;
- форми підвищення кваліфікації з медіаосвіти педагогів різноманітні (дистанційні курси, тренінги, семінари, ворк-шопи, конференції, навчальні фільми тощо);
- існує сучасна наукова, навчальна, методична література для вчителя (монографії, фахові журнали, розробки уроків, інформаційні пакети);
- підготовка педагогів до медіаосвітньої діяльності різноманітна за змістом, формами, засобами та методами, проте залишається фрагментарною, не системною, що не дозволяє комплексно розв'язувати проблему формування медіа-інформаційної компетентності молодого покоління.

Подібна ситуація склалася і в Україні не зважаючи на активну діяльність лабораторії масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України та Громадських організацій, в першу чергу, «Академії української преси», «Інституту масової інформації», «Детектор медіа» та інших.

Ми вбачаємо необхідність усунення суперечності між завданнями, які постають перед сучасними педагогами та рівнем їх готовності до реалізації цих завдань, у широкому впровадженні комплексної програми, яку розроблено під егідою ЮНЕСКО, ще 2011 року для професійної медіаосвіти педагогів. Ми не знайшли посилення на цю програму на офіційних сайтах медіацентрів, не побачили її компонентів у змісті тренінгових занять. Програма містить обґрунтування поєднання понять «медійна» та «інформаційна грамотність» у «медіа-інформаційна грамотність» (МИГ), окреслює політику та перспективи запровадження фахової підготовки вчителів,

базові компетенції педагогів, які є необхідними для формування МІІ як професійної, методи викладання, алгоритми навчання через практику, роль медіа та інформації для демократичного дискурсу та участі особистості у суспільному житті. Посібник має дві частини: перша – «Програма навчання і система компетенцій»; друга – «Базові та додаткові Модулі». Автори програми Кэролайн Уилсон, Алтон Гриззл, Рамон Туазон, Кваме Акьемпонг та Чи-Ким Чун визначають сім компетенцій медіа-інформаційної грамотності педагогів. З огляду на те, що саме розуміння структури медіа-інформаційної компетентності як професійної визначає зміст, обсяг, форми та засоби медіаосвіти педагогів і має бути інваріантним з огляду на глобалізаційні процеси у світі, масовість міграції населення, відсутність географічних кордонів у соціальній комунікації, євроінтеграційні процеси, які нормативно задекларовані, ми наводимо повний перелік вмінь щодо всіх компетенцій. Зазначимо, що ми уважно проаналізували кожен позицію і поділяємо погляди авторів. Наш досвід вивчення сучасної вітчизняної та європейської теорії та практики розвитку медіасфери та медіаосвіти, організації навчання педагогів у медіацентрі Університету Грінченка, результати анкетування вчителів та учнів, їх інтерв'ювання, участь у численних конференціях та круглих столах з проблеми дослідження, дозволяють нам дати позитивну оцінку саме цьому підходу до визначення компонентів медіа-інформаційної компетентності освітян, зважаючи на його науковість, системність, комплексність, міждисциплінарність, синергійність, практичну цінність.

Отже, компетенція 1. «Розуміння значення медіа та інформації для демократії», на думку авторів посібника, охоплює вміння: ідентифікувати, описувати та оцінювати функції обслуговування населення, що виконують медіа та інші постачальники інформації в демократичних суспільствах; демонструвати розуміння основних понять, таких як свобода самовираження, доступ до інформації та фундаментальні права, закріплені в статті 19 Загальної декларації прав

людини; пояснювати і описувати взаємозв'язок медійної та інформаційної грамотності, громадянської позиції і демократії; розуміння медіа характеризувати плюралізм медіа, медіа та інших постачальників інформації як платформи міжкультурного діалогу і пояснювати їх значення; розкривати поняття редакційної незалежності; характеризувати журналістику як діяльність, націлену на перевірку достовірності інформації в рамках обов'язків по обслуговуванню населення; описувати етичні норми діяльності в сфері медіа та інформації і вміння виявляти випадки їх порушення.

Компетенція 2. «Розуміння медіа контенту і варіантів його використання» передбачає формування у педагогів вмінь: інтерпретувати медіатексти і встановлювати зв'язки між ними, контекстом і цінностями, відображеними в медіа; використовувати прийняті підходи для аналізу стереотипів в медіа (наприклад, виявляти стереотипи, що слугують інтересам одних груп населення за рахунок інших груп; визначати методи, що застосовуються у візуальних медіа для збереження цих стереотипів); ідентифікувати, аналізувати і критикувати методи реклами, що йдуть врозріз з міжнародними стандартами і нормами поведінки; досліджувати випадки вірного і невірного уявлення подій в медіа текстах і інформації, а також відсутності подання; розуміти й описувати характеристики і значення державних телерадіокомпаній.

Компетенція 3. «Ефективний і оперативний доступ до інформації» охоплює наступні вміння: обирати ефективні та оперативні методи доступу до інформації, необхідної для вивчення або інформаційного пошуку; визначати ключові слова і відповідні терміни для здійснення доступу до того що цікавить; визначати різні типи і формати потенційних джерел інформації; описувати критерії, використані для прийняття рішень з урахуванням отриманої інформації.

Компетенція 4. «Критична оцінка інформації та інформаційних джерел» передбачає готовність: продемонструвати здатність вивчати

і порівнювати інформацію з різних джерел для оцінки її надійності, достовірності, правдивості, точності, авторитетності джерела, своєчасності та неупередженості; застосовувати різні критерії (такі як зрозумілість, точність, ефективність, неупередженість, відповідність фактам) для оцінки джерел інформації (наприклад, веб-сайтів, документальних матеріалів, реклами, новинних програм); розпізнавати упередженість, обман або маніпулювання; розпізнавати культурні, соціальні та інші контексти створення інформації і розуміти вплив цих контекстів на інтерпретацію інформації; розуміти спектр технологій, пов'язаних з медіа, і аналізувати взаємозв'язку ідей; порівнювати нове знання з попереднім для визначення додаткової інформації, протиріч чи інших характеристик інформації; встановлювати ймовірну точність, ставлячи під сумнів надійність джерела даних і логічність зроблених висновків і усвідомлюючи обмеження, властиві інструментам і стратегіям збору інформації; використовувати широкий спектр методів для тлумачення медіа текстів (наприклад, робити висновки і узагальнення, синтезувати переглянуті матеріали, звертатися до зображень у візуальних медіа для обґрунтування своєї точки зору, виділяти компоненти медіатекстів для виявлення упередженості та розуміння його підтексту).

Компетенція 5 «Застосування нових і традиційних медіа форматів»: розбиратися в основах цифрових технологій, засобів комунікації і мереж, а також їх використання в різних контекстах і з різними цілями; використовувати широкий спектр медіа текстів для вираження своїх ідей за допомогою різних форм медіа (традиційних друкованих, цифрових та інших); здійснювати звичайний пошук інформації онлайн; розуміти, для яких цілей молодь використовує Інтернет.

Компетенція 6 «Визначення соціокультурного контекста медіаконтенту» передбачає формування вмінь: аналізувати і пояснювати, як можна маніпулювати стандартами, прийнятими для

певного жанру медіа, для досягнення конкретних цілей або результатів; створювати медіа тексти, що представляють інформацію з різних позицій і точок зору; описувати медіа та інші інформаційні служби як платформи для міжкультурного діалогу;

здатність критично оцінювати контент місцевих медіа та роль основних ідей, які вони поширюють або сприймають, для цивільних свобод у демократичному суспільстві та культурного розмаїття; розуміти вплив монтажу на зміст візуальних медіа і що міститься в них інформації (наприклад, відсутність альтернативних думок; відфільтровані або неявні точки зору; акцент на конкретних ідеях тощо).

Компетенція 7 «Просування МІГ серед учнів та управління необхідними змінами» охоплює вміння: розуміти, як навчаються, інтерпретують і застосовують продукцію медіа учні у своєму житті; розуміти і застосовувати широкий спектр практичних завдань для розвитку у учнів навичок в сфері МІГ; допомагати учням у виборі найбільш відповідних інструментів (наприклад, інформаційно-пошукових систем) для отримання доступу до необхідної інформації; допомагати учням критично оцінювати інформацію і джерела її отримання, включаючи релевантну інформацію в своїй основі знань; використовувати знання ефективних вербальних, невербальних і медійних методів комунікації для стимулювання учнів до активного пошуку, колективної роботи і вільної і відкритої комунікації; розуміти і застосовувати формальні і неформальні стратегії оцінок з метою розвитку в учнів знань і навичок критичного читання, перегляду і слухання; використовувати ресурси МІГ для більш активного залучення учнів в освітнє середовище; використовувати старі та нові технології медіа для створення більш міцних зв'язків між шкільним і позашкільним навчанням, особливо для учнів, що не можуть відвідувати школу; використовувати в класах ІКТ як засіб, що дозволяє які навчаються зрозуміти, які види ІКТ та медіа для них доступні і як їх треба використовувати у процесі навчання;

використовувати медійну й інформаційну грамотність як засіб розширення участі у навчанні; використовувати знання і навички, отримані в процесі навчання МІГ, для розвитку в учнів навичок використання медійних і бібліотечних матеріалів в якості засобів дослідження і навчання; використовувати знання і навички, отримані в процесі навчання МІГ, для розвитку в учнів навичок оцінки медіа та інформації і розуміння етичних питань, що пов'язані з медійної та інформаційної грамотністю. [37, с. 32-36]

Другий розділ посібника розкриває зміст десяти модулів: «Громадянська позиція, свобода вираження поглядів та інформації; доступ до інформації, демократичний дискурс і навчання протягом усього життя»; «Розуміння етики створення новин, медіа та інформації»; «Подання подій в медіа і засобах інформації»; «Мова в медіа та інформації»; «Реклама»; «Можливості та ризики Інтернету»; «Інформаційна грамотність та навички користування бібліотеками»; «Комунікація, МІГ і навчання»; «Аудиторія»; «Медіа в глобальному контексті». При цьому перші дев'ять пропонуються як обов'язкові, а два останні – як необов'язкові. Така позиція жадним чином не аргументується, і, на нашу думку, є хибною, оскільки саме характеристики цільової аудиторії визначають технологію розробки та просування медіаконтенту, саме аудиторія визначає його успішність та в той же час відчуває вплив, за який несуть соціальну відповідальність автори медіапродукту, а роль медіа у глобальному контексті актуальна сьогодні як ніколи.

Модулі мають блочну структуру, так перший модуль охоплює такі блоки: «Розуміння медійної та інформаційної грамотності: введення в тему»; «МІГ і участь в суспільному житті»; «Взаємодія з медіа та іншими постачальниками інформації»; «МІГ: викладання і навчання». Другий модуль містить чотири блоки, а саме: «Журналістика і суспільство»; «Свобода, етика і відповідальність»; «Сутність новин: аналіз критеріїв», «Процес створення новин: за рамками питань «хто, де, коли, чому і як». Важливо, що модулі

програми включають в себе такі розділи: преамбула (актуальність проблеми, теоретичні положення теми); ключові питання; цілі навчання; педагогічні методи та численні практичні завдання різних типів та рівнів складності; критерії оцінки; джерела. Для прикладу, перший блок другого модулю передбачає розгляд таких ключових питань: еволюція понять і практичного застосування термінів «свобода слова» і «свобода друку»; мета журналістики в суспільстві і її роль у зміцненні демократії (свободи, громадянської відповідальності та прозорості); роль і обов'язки журналістів в ХХІ столітті в національному і міжнародному масштабі (функції дзеркала, диспетчера, системи контролю, організатора та інші); журналістика, захищає інтереси держави, редакційна незалежність проти впливу власника медіа; роль інформаційної етики. Ціль ж навчання сформульовані наступним чином: після вивчення даного модуля педагоги повинні вміти простежувати еволюцію понять і практичного застосування термінів «свобода слова» і «свобода друку»; визначати цілі журналістики та її роль у зміцненні демократії та відповідального управління; а також оцінювати мінливу роль і обов'язки журналістів та інформаційних робітників як на національному і міжнародному рівні, так і в контексті суспільних інтересів. За для досягнення першої цілі педагоги мають підготувати звіт, який буде включати історичні дати в еволюції теорії і практичного застосування термінів «свобода слова» і «свобода друку»; імена журналістів та / або назви медійних агентств, які зробили особливий внесок у свободу друку і демократію; перелік подій в історії демократичного руху, значну роль в яких зіграли медіа та їх публікації. Критерії оцінювання: звіт за результатами вивчення документів і / або інтерв'ю; есе або блог з питань, пов'язаних з медіа і демократією; участь в колективних навчальних заходах (семінарах, обговореннях у класі та інші). Додаткові теми для вивчення: кейс-стаді про контрольовану пресу; пропаганда у порівнянні з журналістикою. Для прикладу ми обрали найменші за обсягом та найпростіші завдання, посібник містить

різноманітні завдання з алгоритмами виконання, практичними порадами та поясненнями. Ми вперше зустріли такий комплексний підхід до розробки сучасних компонентів (мотиваційного, когнітивного, практичного, оціночного) навчання педагогів у контексті медіаосвіти.

Автори пропонують такі методи навчання педагогів: «тематичного пошуку», проблемно-пошуковий, аналіз конкретних ситуацій (кейс-стаді), теоретичне моделювання, контент-аналіз медіатекстів, визначення контексту (соціокультурного, політичного, економічного) медіаповідомлення, трансляція та імітація (рольові ігри), практичні (розробка авторського медіапродукту).

Вкрай важливо, що посібник містить комплекти навчально-методичних матеріалів до кожного модуля програми. Він виданий ЮНЕСКО англійською, французькою та арабською (що важливо в умовах міграції населення) мовами. Частина робіт була виконана в рамках проекту MENTOR з ініціативи ЮНЕСКО та за підтримки Європейської Комісії.

Під час впровадження й адаптації будь-якого розділу програми, автори радять особливу увагу звернути на реалії конкретного навчального закладу, що займається підготовкою вчителів: на пріоритети і завдання навчального закладу, зміст навчальних програм, графіки роботи та часові рамки. Наводять конкретні рекомендації, які розроблені для випадку, коли програма навчання МІГ відповідає потребам освітніх установ і вчителів початкових і середніх шкіл. На розгляд керівникам навчальних закладів та медіацентрів пропонуються наступні стратегії інтеграції Програми навчання МІГ: самостійний курс (отримання додаткової кваліфікації), короткотривала програма (підвищення кваліфікації за окремими модулями), багатокомпонентна інтеграція (включення блоків модулів у різні програми підвищення кваліфікації); дистанційний курс. Така варіативність дозволяє здійснювати навчання широкого кола педагогічних кадрів.

Підсумовуючи викладене вище, хочемо наголосити на тому, що провідні країни Європи пройшли тривалий шлях визнання та утвердження медіаосвіти як обов'язкового компоненту стандартів шкільної освіти; понад півстоліття еволюційного поступу медіаосвітніх практик вчителів демонструє усвідомлення необхідності формування медіакомпетентного покоління інформаційного суспільства, яке сьогодні трансформується у суспільство знань; педагоги-ентузіаста навіть за умов відсутності професійної підготовки, фінансового стимулювання, навчально-методичних посібників готові завдяки самоосвіті долати прогалини у знаннях щодо законів та принципів функціонування медіасфери як середовища існування сучасної людини. Проте без злагоджених дій науковців, медіа-фахівців, психологів, методистів різних країн світу сформувати у педагогів як суб'єктів медіаосвіти медіа-інформаційну компетентність як інтегровану буде вкрай складно. Наукові розвідки дозволять узагальнювати теорію та практику, які швидко розвиваються, та не залишати поза увагою фундаментальні роботи, які можуть стати інваріантом щодо медіаосвітньої підготовки учасників медіакомунікації у глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. Медиа- и информационная грамотность в обществах знания / Сост. Кузьмин Е. И., Паршакова А. В. Москва: МЦБС, 2013. 384 с.
2. Михалева Г. В. Социокультурные и теоретико-методологические основы современного медиаобразования в Великобритании. *Медиаобразование*. 4, 2013 С. 130-136
3. Чельшева И. В., Мuryюкина Е. В., Чельшев К. А. Зарубежное медиаобразование: современные тенденции развития: монография. Москва-Берлин: Директ-Медиа, 2018. 186 с.
4. Федоров А. В. Медиаобразование в зарубежных странах. Таганрог: Изд-во Кучма, 2003. 238 с.
5. Baacke, D.(1999). «Medienkompetenz». Theoretisch erschließend und praktisch folgenreich . In: Medien und Erziehung , 43. Jg., H. 1, s.7-12.
6. Bazalgette, C. Whatever Next? Media Learning 1972-2008 / BFI Media Studies Conference, July 2006. London. <https://bit.ly/2Sbgh7o>
7. Blaschitz, E. , Seibt, M. (2008). Geschichte und Status quo der Medienbildung in Österreich. Medienbildung in Österreich. Historische und aktuelle

- Entwicklungen, theoretische Positionen und Medienpraxis. Wien, Berlin, Münster, pp. 11-25.
8. Blömeke, S. (2003). Erwerb medienpädagogischer Kompetenz in der Lehrerbildung. Modell der Zielqualifikation, Lernvoraussetzungen der Studierenden und Folgerungen für Struktur und Inhalte des medienpädagogischen Lehramtsstudiums. In: Bachmair, B., Diepold, P., De Witt, C. (Hrsg.): Jahrbuch Medienpädagogik 3. Opladen: Leske - Budrich, S. 231-244.
 9. Buckingham, D. The Making of Citizens: Young People, News and Politics. London and New York: Routledge, 2000. 235 p.
 10. Buckingham, D. (2004). The Media Literacy of Children and Young People. London: University of London, 70 p. Haig, E. (2004). Media Studies Education in the UK, pp. 127-149 <https://bit.ly/3aFB8Gi>
 11. Buckingham, David La enseñanza mediática en la era de la posverdad: fake news, sesgo mediático y el reto para la educación en materia de alfabetización mediática y digital, Culture and Education 2019, 31 <https://bit.ly/2VWXddY>
 12. Centre de liaison de l'enseignement et des medias d'information. CLEMI <http://www.cleml.org>
 13. Erlass des Bundesministeriums für Unterricht, Kunst und Kultur GZ 48.223/6-B/7/2011, Rundschreiben Nr. 4/2012.
 14. European Parliament Resolution of 16 December 2008 on Media Literacy in a Digital World <https://bit.ly/3bHIDPI>
 15. Fez declaration on media and information literacy 2011 <https://bit.ly/3cWGDSx>
 16. Finnish Media Education Policies: approaches in culture and education / Finnish Society on Media Education, 2011. 19 p.
 17. Gonnet J. Education aux medias: Les controversies fécondes. Paris: CNDP, Hachette, 2001. 144 p.
 18. Grunwald declaration on media education 1982 <https://bit.ly/2y09juM>
 19. Hiegemann & Svoboda (1994). Handbuch der mediaenpadagogik. Opladen.
 20. Hüther, Schorb, Brehm -Klotz (1990). Grundbegriffe der Medienpädagogik, Böblingen. Niesyto, H. (1996). Video and Intercultural Communication. In: Feilitzen, C. von and Carlsson, U. (Eds.) Children and Media: Image. Education. Participation. Göteborg: UNESCO & Nordicom, pp. 323-326.
 21. Kubey R. Media Education: Portraits of an Evolving Field / Kubey R. (Ed.) *Media Literacy in the Information Age*. New Brunswick & London: Transaction Publishers, 1997.
 22. Kupiainen R., Sintonen S., Suoranta J. Decades of Finnish Media Education. University of Tampere, 2008. 28 p.
 23. Kupiainen R., Sintonen S., Suoranta J. Decades of Finnish Media Education. University of Tampere, 2008. 28 p.
 24. Lemmen, R. (2004). Film Education in Europe. Swedish Film Institute (draft version), 96 p.
 25. Livingstone, S., Haddon, L. Young People in the European Digital Media Landscape: A Statistical Overview with an Introduction. Gothenburg: NORDICOM University of Gothenburg, the International Clearinghouse on Children, Youth and Media, 2009. 67 p.
 26. Masterman L. 18 Principles of Media Education. 1998. Retrieved 25/09/2019, from: <http://www.screen.com/mnet/eng/med/class/support/mediacy/edec/masterman.html>
 27. Masterman L. Teaching the Media. London: Comedia Publishing Group, 1988. 341 p.
 28. Masterman, L. Medioita oppimassa – mediakasvatuksen perusteet. Suom. T. 1989.
 29. Media literacy in a digital world European Parliament resolution of 16 December 2008 on media literacy in a digital world <https://bit.ly/2zwzqKh>
 30. Mediekompass. Retrieved 25/01/2020, from: <https://bit.ly/2VDt9oG>
 31. Minkkinen, S. Raportti joukkotiedotuskasvatuksesta. Suomen Unesco-toimikunnan julkaisu, 1975. p. 7.
 32. Minkkinen, S. A General Curricular Model for Mass Media Education. Madrid & Mexico & New York: ESCO/UNESCO, 1978.
 33. Paris Declaration on Media and Information Literacy in the Digital Era 2014 <https://bit.ly/3cRjEbs>
 34. Records of the General Conference, 34th session, Paris 2007 <https://bit.ly/3bN0m72>
 35. UNESCO Convenes International Media Literacy Conference in Toulouse 1990 <https://bit.ly/2Y3YMco>
 36. Vienna Conference "Educating for the media and Digital Age" 1999 <https://bit.ly/2W0cdb4>
 37. Wilson, C., Grizzle, A. et al. (2011). Media and Information Curriculum for Teachers. UNESCO, Paris, France <https://bit.ly/2KB1oGW>
 38. Youth Media Education Seville 2002 Retrieved 25/01/2020, from: <https://bit.ly/3eVOUb6>